N:o 2.

Memorial, angående vidtagande af åtgärder för beredande af ökad tillgång på utländska betalningsmedel.

Uti en till bankoutskottet den 23 nästlidne februari aflåten skrifvelse hafva fullmägtige i riksbanken anfört följande:

»I anslutning till det af fullmägtige afgifna utlåtande i anledning af väckta motioner om höjande af riksbankens sedelutgifningsrätt, anhålla fullmägtige att få fästa bankoutskottets uppmärksamhet derå, att, hvilket förslag i detta afseende man än må vilja antaga, dermed icke kan ernås, särskildt icke under nuvarande finansiella ställning, den trygghet för allmänna rörelsens ostörda fortgång och utveckling, som man synes föreställa sig kunna vinna endast genom en förändring af gällande lag angående riksbankens sedelutgifningsrätt. Riksbankens förmåga att utlemna sina sedlar i rörelsen beror nemligen endast i ringa mån på de lagbestämda trängre eller vidare gränserna för den af guld icke betäckta sedelutgifningsrätten, utan på tillgången af de betalningsmedel, som erfordras för sedlarnes invexling vid anfordran, och den styrelse, som vid utöfvandet af riksbankens diskont- och lånerörelse lemnade denna afgörande hänsyn utan tillräcklig uppmärksamhet, hade redan dermed visat sig icke värdig förtroendet. Icke heller kan trygghet för sedlarnes oafbrutna invexling ernås blott genom en lagstadgad kontingentering med guld, vare sig denna är bestämd till 25 eller 30 eller ännu högre procent af sedelmassan. Det fastställda minimibeloppet af guldfonden måste nemligen qvarhållas i banken såsom den orörliga grunden för de utelöpande sedlarne, och den del af guldvalutan, som öfverstiger detta minimum, kan naturligtvis endast i ringa mån användas för liqvid af sedlarne, emedan för hvarje belopp deraf, som för sådant ändamål utgår ur banken, måste ett flerfaldigt större

belopp af sedlar indragas, så vida den bestämda proportionen mellan utgifna sedlar och guldkassan skall bibehållas. Då sålunda, enligt gällande lag, riksbanken med en guldkassa af 37 millioner eger rätt att utgifva sedlar till detta belopp och ytterligare 100 millioner, så blifver, om blott 10 millioner i guld uttages ur riksbanken för liqvidationsändamål, derigenom riksbankens sedelutgifningsrätt reducerad till endast 93 millioner. Riksbankens förmåga att tillhandahålla allmänna rörelsen sedlar i utbyte mot dennas olika slag af förbindelser beror således på tillgång af sådana valutor, å hvilka fordran vanligen framställes vid sedlarnes presentation för invexling, och sådana äro a vista anvisningar på utlandet för liqvid af importhandelns skulder. Så länge dylika kunna erhållas till rimligt pris och så länge riksbankens sedlar åtnjuta full kredit, tages icke guldkassan i anspråk, och vill man hafva ett bevis på denna i sig sjelf sjelfklara sats, så finner man detta deri, att guldkassan under vanliga förhållanden förblifver i det väsentliga oförändrad, under det liqviderna medelst anvisningar å tillgångarne i utländsk räkning äro så betydande, att omsättningen å dessa räkningar under sistförflutna år uppgick till mer än 350 millioner. Banklagen har äfven anvisat det enda rationella och under alla förhållanden pålitliga medlet att öka riksbankens sedelutgifningsrätt, då den stadgar, att, oberoende af och utöfver hvad på grund af inneliggande metalliska valuta är medgifvet, det får utgifvas sedlar till obegränsadt belopp, men endast så, att hvarje sedel fullt motsvaras af a vista guldfordran i utländsk räkning. Så länge således landets exporthandel eller indragning af andra liqvida fordringar tillföra riksbanken tillgångar i tillräcklig mängd för att betala landets löpande skulder till utlandet, möter det ingen svårighet för riksbanken att tillfredsställa den inhemska rörelsens behof af liqvidationsmedel, och styrelsen kan lugnt bedrifva bankens utlånings- och diskontrörelse, viss, att den finansiella ställningen är solid och sedlarnes inlösen betryggad. Men när ställningen förändras derhän, att landets fordringar i utlandet icke längre motsvara behofvet för liqvid af landets löpande skulder, eller med andra ord, när efterfrågan af betalningsmedel d. v. s. a vista anvisningar på utlandet öfverstiger hvad inom landet kan för detta behof hopsamlas, blifver förhållandet helt motsatt. Riksbanken måste då med den största uppmärksamhet följa vexlingarne i de utländska räkningarnes behållningar och med den varsamhet bedrifva sin utlåningsrörelse, att anspråken å liqvid för de återströmmande sedlarne icke måtte öfverstiga tillgången på betalningsmedel. Det är lätt insedt, att riksbanken icke kan utan afbrott fortsätta att mot olika slag af inhemska förbindelser utlemna sina vid anfordran betalbara sedlar, om dessa senare visa sig ega en bestämd benägenhet att genast återvända till banken

med anspråk på liqvid från kassatillgångar, hvilka redan äro knappa och befaras blifva otillräckliga.

Sådan är, enligt fullmägtiges uppfattning, vårt lands finansiella ställning för närvarande. Bankrapporterna utvisa ett sedan längre tid pågående stadigt sjunkande af bankernas behållningar å utländska räkningar samt af accepterade vexlar på utlandet. Sålunda utgjorde dessa tillgångar, efter afdrag af skulderna, $^{31}/_{12}$ 1897 kr. 58,4 millioner, deraf för riksbanken 24,7 och för de enskilda bankbolagen 33,7; den $^{31}/_{12}$ 1898 deremot endast 34,3, deraf riksbankens 24,1 och öfriga bankernas 10,2 millioner. För den $^{31}/_{1}$ 1899 angifva samma rapporter en nettotillgång af för riksbanken 17,2 och för de enskilda bankanstalterna af 5,5, utvisande således en förminskning under årets första månad med det betydande beloppet af 11,6 millioner, och under första hälften af februari har minskningen ytterligare fortgått. Enligt riksbankens räkenskaper utgjorde nemligen den $^{18}/_{2}$ dess tillgångar i utländska fordringar och vexlar endast 15,7; och de öfriga bankernas kan med all sannolikhet antagas genom blankodragningar på deras krediter hafva reducerats derhän, att deras utländska fordringar och skulder jemnt balansera hvarandra. Det framgår af dessa siffror, att tungan af liqviderna till utlandet åtminstone till fram på sommaren, då valutor för exporten kunna komma att inflyta, måste hufvudsakligen om icke uteslutande komma att bäras af riksbanken, som för ändamålet disponerar en tillgång af omkring 16 millioner. Men denna tillgång föga mer än motsvarar redan med visshet kända behof, till ej ringa del för statens liqvider af jernvägsmateriel, stenkol m. m., hvartill måste läggas den för närvarande högt uppdrifna importhandelns skulder, hvilkas belopp visserligen icke kan redan nu beräknas, men måste antagas blifva högst betydande, och till hvilkas liqviderande endast ringa eller ingen tillgång förefinnes.

Fullmägtige i riksbanken hafva redan länge haft sin uppmärksamhet fästad på denna den utländska betalningsbalansens alltmer försämrade ställning och vidtagit de åtgärder, som på dem berott för att hejda den långt drifna spekulationen.

Redan i maj månad höjde de riksbankens vexeldiskonto från 4 % till 5 % och låneräntorna för aktier och löpande förskrifningar till 5 % samt ytterligare den $^{25}/_{10}$ till respektive 5 $^{1}/_{2}$ och 6 %, hvarjemte de sökte genom en större återhållsamhet i utlåningen inskränka densamma utan att likväl dessa åtgärder syntes i någon högre grad förmå nedstämma den optimistiska uppfattningen af landets finansiella läge. Anledningen dertill är, enligt fullmägtiges mening, hufvudsakligen att finna i vår ännu gällande lagstiftning angående sedelutgifningsrätten. De enskilda bankerna hade

vid 1898 års slut en sedelutgifningsrätt af 104 millioner mot riksbankens 88 millioner. Riksbanken eger i följd deraf icke den magt öfver den allmänna rörelsens utsträckning, som i andra länder, der sedelutgifningsrätten är helt och hållet eller till väsentligaste delen öfverlemnad åt nationalbanken allena. Huru landet småningom kommit i det finansiella läge, som fullmägtige ofvan sökt framställa, ligger enligt fullmägtiges mening i öppen dag. Nationen har utan tvifvel öfverskattat sin tillgång på disponibelt kapital och under intryck häraf inlåtit sig i en mängd vidtutseende företag, som, i framtiden antagligen fruktbärande, likväl för närvarande äro till större delen improduktiva, under det de fordra, för sitt fullbordande, betydande kapitalutlägg, hvarjemte den sålunda högt uppdrifna verksamheten för framtida förkofran föranledt en ovanligt stor import af diverse förnödenheter såväl för omedelbar förbrukning som för fullföljandet af alla dessa olikartade företag. Lägger man dertill, att de senast förflutna årens starka spekulationsifver, med deras uppdrifna pris å olika värdepapper, lockat till återköpande från utlandet af högst betydande belopp af obligationer, hvilka placerats hos kassor, försäkringsbolag m. fl., så är visserligen föga skäl att förvånas, att vår tillgängliga lösa kapitaltillgång blifvit hårdare anlitad, än den förmått bära. Den nuvarande ställningen synes erbjuda mycken likhet med den under 1870-talet, då för fortgången af såväl statens och enskildas jernvägsbyggnader, som för kommunala och industriella ändamål, af staten och flera kommuner från utlandet upplånades högst betydande kapital. Denna upplåning möttes visserligen då från många håll med bekymmer, och det är visst, att den ålade landet stora förbindelser för en längre framtid, men det har dock visat sig, att dessa förbindelser kunnat fullgöras och på samma gång vårt ekonomiska välstånd förkofras, till en del just genom den produktiva utveckling af våra nationella tillgångar, som genom dessa indragna utländska kapital kunnat vinnas och upprätthållas.

Fullmägtige hafva ansett det vara sin pligt att för bankoutskottet helt öppet uttala denna sin uppfattning af landets nuvarande finansiella ställning. Hvad fullmägtige såsom förvaltare af riksbanken hafva att under nu rådande förhållanden iakttaga, derom meddelar reglementets § 9 anvisning. Såväl lagen som reglementet lemna fullmägtige rätt att i utlandet upptaga lån eller kreditiv till belopp af högst 20 millioner. Sådant lån eller kreditiv kan naturligen endast erhållas på någon kortare tid och kan derför med trygghet anlitas endast för att möta en tillfällig och snart öfvergående förlägenhet. Men sådan är för närvarande enligt fullmägtiges mening icke ställningen, och de kunna följaktligen icke våga anlita en dylik kortare kredit, då icke med visshet kan beräknas, att vid

förfallotid tillgångar kunna beredas för dess liqviderande. Riksbankens portfölj af obligationer är god och af densamma torde kunna afyttras omkring 12—15 millioner utan olägenhet för tillfället, men då det synes ovisst i hvad mån ett dylikt belopp kan förslå att fylla den förutsedda bristen af betalningsmedel till utlandet, tveka fullmägtige att tillgripa en åtgärd, som skulle beröfva riksbanken större delen af dess under flera år hopsamlade reserv, utan att afsigten med en dylik uppoffring kan med någon visshet antagas blifva vunnen. Den tredje åtgärden, som i reglementet anvisas, är »sedelstockens förminskning genom indragning i lånerörelsen», men en dylik indragning måste, så länge de enskilda bankerna ännu disponera en betydande egen sedelutgifningsrätt, blifva mycket stark, så vida fullmägtige skola taga tillräcklig hänsyn till sin främsta pligt att alltid och under hvilka förhållanden som helst vid anfordran inlösa riksbankens sedlar med guld eller motsvarande guldvaluta, och det är lätt insedt, att en dylik indragning måste föranleda så vidtgående rubbningar i den allmänna rörelsens fortgång, att dess följder icke kunna öfverskådas. Det är den naturliga önskan, att dylika rubbningar i vårt ekonomiska lifs stadiga utveckling må kunna undvikas, som föranledt denna fullmägtiges framställning, som de vördsamt anbefalla till bankoutskottets välvilliga uppmärksamhet för vidtagande af de åtgärder, som kunna anses nödiga eller lämpliga, men icke ligga inom fullmägtiges befogenhet.»

Sedan med anledning häraf bankoutskottet anhållit, att fullmägtige i riksbanken måtte inkomma med fullständig utredning angående det behof, som förefunnes i fråga om ökning af tillgångarna på betalningsmedel i utlandet, äfvensom föreslå det sätt, hvarpå samma behof lämpligast borde fyllas, afgåfvo bankofullmägtige den 28 nästlidne februari skriftligt yttrande af följande innehåll:

»Den begärda utredningen kan i saknad af uppgifter om den blifvande såväl importens som exportens omfattning naturligen icke blifva af beskaffenhet att lemna en fullt säker grund för beräkning af det ifrågavarande behofvet. Med tillämpning af den gamla regeln, att ett lands utländska handelsbalans bäst bedömes genom förhållandet mellan tillgång och efterfrågan af vexlar på utlandet torde följande siffror, som utvisa förhållandena i dessa afseenden under sistförflutna år, kunna lemna någon ledning för omdömet angående den sannolika ställningen under det nu löpande året. Om man ansluter sig till den tidpunkt af sist förflutna år, som motsvarar den nuvarande af det nu löpande, visar det sig, att riksbanken och de enskilda bankanstalterna den sista februari 1898 egde en nettotillgång i fordringar och vexlar å utlandet af 42,3 millioner. Under

de följande fyra månaderna trasserade riksbanken å sina behållningar i utländsk räkning:

från den	3 mars—30 mars	kr.	7,183	millioner,
» »	31 mars—28 april	»	13,020	»
» »	29 april—26 maj	»	12,982	»
» »	27 maj—29 juni	»	20,738	»
		kr.	53,923	millioner.

Under motsvarande perioder köptes af riksbanken vexlar och anvisningar å utlandet för respektive millioner kronor 8,252—5,826—7,838 och 20,949 eller tillsammans kronor 42,865 millioner. Inom förloppet af dessa fyra månader hade således riksbankens tillgångar på utlandet minskats med i rundt tal 11 millioner kronor, eller från 23,6 till omkring 13 millioner, enligt de för den sista i hvarje månad afgifna bankrapporterna. Siffrorna äro hemtade ur utrikeskontorets hvarje vecka till fullmägtiges protokoll lemnade sammandrag af affärsomsättningen gent emot utlandet, hvilkas datum icke alldeles sammanfaller med månadsrapporternas, hvaraf förklaras den lilla skilnaden af omkring 400,000 kronor. Under samma fyramånadersperiod från slutet af februari till slutet af juni visar de enskilda bankinstitutens ställning till utlandet ett sjunkande från 18,7 till 6,4 millioner, eller med 12,3 millioner, så att den totala nettotillgången på utlandet utgjorde 19,4 millioner kronor, hvadan minskningen under denna period uppgick till omkring 23 millioner. Vid slutet af denna period var exporten i full gång och en del af de derifrån härflytande värdena indragen. Också inträdde då någon förbättring, som dock snart efterträddes af ett nytt och stadigt sjunkande, så att tillgångarna uppgingo den 31 juli till millioner kronor 32,4, den 31 augusti till 39,1, den 30 september till 38,3, den 31 oktober till 37,4, den 30 november till 36,1, den 31 december till 34,3, den 31 januari 1899 till 22,5, och af fullmägtige i deras ofvannämnda skrifvelse beräknades den 15 februari 1899 hafva ytterligare så nedgått, att de enskilda bankanstalternas tillgångar och skulder antogos jemnt balansera hvarandra, under det att riksbankens nettotillgång utgjorde 15,7 millioner. Härvid bör dock erinras, att under sommaren 1898 inköptes för riksbankens räkning guld i plants för omkring 6 millioner, hvarigenom, då 3 millioner utgått till liqvid till Norges bank, således riksbankens metalliska valuta vunnit en ökning af omkring 3 millioner. Ställningen företer alltså i medlet af februari en minskning i kassatillgångarna på utlandet mot samma tid förra året af 26 millioner, så att tillgången bestod endast i riksbankens 15,7 millioner. De för fullmägtige kända behof af valutor såväl för statens liqvider af räler och annan materiel, stenkol m. m.

samt beräknad import af socker, hvilka kunna anses såsom till stor del extra utgifter för året, antagas uppgå till 12—13 millioner, i följd hvaraf skulle återstå i tillgång för den vanliga importhandelns skulder, innan valutor för exporten kunna i någon afsevärd mån inflyta, endast omkring 3 millioner. Då under förra årets motsvarande period liqviderna för importen erfordrade 23 millioner utöfver de under samma tid ingående värdena, torde således, under antagande af samma importbelopp, bristen i utländska valutor böra beräknas till minst 20 millioner, en beräkning, som dock sannolikt, med hänsyn till stegrade pris på flere af våra stora importartiklar, komme att med åtskilliga millioner understiga det verkliga behofvet. Detta gäller perioden till den 1 juli. Vill man sträcka undersökningen längre, har det redan visats, huru under senare hälften af året 1898, i trots af ganska fördelaktiga pris för våra större exportartiklar och en betydande omsättning, efter några månaders förbättring snart åter vidtog ett så oafbrutet sjunkande, att redan mot slutet af året den brist kunde förutses, som nu också yppat sig. Att uppgöra någon beräkning för en så pass aflägsen framtid torde dock icke vara möjligt, då så mycket dervid beror så väl på den blifvande exporten som på beskaffenheten af skörden och på utvecklingen af affärsverksamheten, om hvilket allt det för närvarande icke synes vara någon anledning att misströsta, äfven om rörelsen under någon längre tid skulle komma att tryckas under bördan af knappa penningtillgångar.

Hvilket värde man än må tillmäta denna utredning, lär dock deraf klart framgå, att ökadt disponibelt kapital måste tillföras landet, om dess lifliga affärsverksamhet skall kunna ostördt fortgå. Särskildt torde det utan sådan ny tillgång blifva svårt för riksbanken att lemna rörelsen det stöd, som kan behöfvas och som af allmänheten fordras, då fullmägtige icke få lemna ur sigte sin främsta pligt att alltid vid anfordran inlösa bankens sedlar med guld eller motsvarande guldvaluta. Sättet för beredande af denna ökade tillgång kan endast blifva, att från utlandet indrages det kapital, som kan befinnas erforderligt. Erfarenheten från föregående tider gifver vid handen, att staten då indragit lån till betydande belopp för produktiva ändamål, särskildt till byggande af jernvägar. Det skulle vara en helt naturlig fortsättning af det förr iakttagna förfarandet och på samma gång lämpligast för vinnande af det nu ifrågavarande syftet, om Riksdagen lemnade riksgäldskontoret bemyndigande att upplägga ett lån på cirka 25 millioner kronor för fullföljande af statens jernvägsbyggnader samt liqviderande af andra dess behof och produkten deraf tills vidare finge lemnas åt riksbanken. Skulle en dylik åtgärd under nuvarande förhållanden, då staten disponerar öfver andra medel för sina

ofvan angifna behof, icke anses kunna lämpligen genomföras, kan väl ändamålet vinnas, ehuru antagligen med större omgång och drygare kostnader, äfven så, att riksgäldskontoret bemyndigas hålla riksbanken till handa svenska statens i utlandet säljbara obligationer till belopp af 25 millioner, att af riksbanken disponeras i större eller mindre poster i mån af behof och att af riksbanken sjelf realiseras. Riksbanken skulle i sådant fall för hvarje disponerad post lemna riksgäldskontoret sin förbindelse å motsvarande belopp i svenskt mynt och löpande med den ränta, som kontoret hade att för obligationerna till utlandet erlägga samt uppsägbar till betalning i svenskt mynt tre månader efter från någondera sidan skedd uppsägning.»

Efter det denna skrifvelse till bankoutskottet inkommit, öfverlemnades ärendet till behandling af det sammansatta stats- och bankoutskottet, som remitterade bankofullmägtiges förenämnda skrifvelser till fullmägtige i riksgäldskontoret för afgifvande af det yttrande, hvartill den gjorda framställningen kunde gifva anledning från riksgäldskontorets sida.

Fullmägtige i riksgäldskontoret hafva med anledning häraf i skrifvelse af den 7 innevarande månad anfört följande:

»Det lärer icke tillkomma fullmägtige i riksgäldskontoret att nu yttra sig i fråga om sjelfva behofvet af förstärkning i tillgångarna för liqvider till utlandet. För så vidt omständigheterna emellertid befinnas påkalla, att för fyllande af sådant behof utländskt lån upptages, är det gifvetvis fullmägtige i hög grad angeläget att söka bidraga till en dylik åtgärds utförande på ändamålsenligaste och för det allmänna minst betungande sätt. Lika med bankofullmägtige anse fullmägtige i riksgäldskontoret, att det skulle vara mindre fördelaktigt, om riksbanken sjelf måste ombesörja realisationen i utlandet af de obligationer, som riksgäldskontoret kunde bemyndigas att utfärda. Den af bankofullmägtige i första rummet förordade utvägen, enligt hvilken det ifrågasatta statslånet skulle uppläggas och kontraheras af riksgäldskontoret, som hade att tillhandahålla riksbanken den deraf inflytande valutan, synes riksgäldsfullmägtige gifvet vara att föredraga och bäst öfverensstämma med de båda verkens särskilda uppgifter.

Riksgäldskontoret har för närvarande enligt bemyndigande, som vid föregående riksdagar för särskilda ändamål lemnats, en upplåningsrätt till belopp af något mer än $17^1/_2$ millioner kronor. Med anledning af de betydliga summor, som under de senaste åren från statskontoret öfverlemnats till fullmägtiges förvaltning, har riksgäldskontoret kunnat utan anlitande af detta lånebemyndigande bestrida deremot svarande utbetalningar; och såsom förhållandena nu gestalta sig, synes ej heller för den närmaste tiden

behof från riksgäldskontorets sida förefinnas för upptagande af lån mot statsobligationer. Fullmägtige måste emellertid, för den händelse att de från statskontoret härstädes deponerade kassabehållningar eller någon betydligare del deraf skulle återfordras, vara beredda att anskaffa medel genom upplåning. Den upplåningsrätt, som blifvit riksgäldskontoret medgifven för beredande af tillgång till vissa härifrån anvisade statsutgifter, torde med afseende härå icke lämpligen böra tagas i anspråk för verkställande af den särskilda upplåning, som nu blifvit satt i fråga. Då nemligen de medel, som genom sistberörda upplåning kunna uppbringas, skulle af riksgäldskontoret öfverlemnas till riksbanken att af densamma tills vidare disponeras för tillgodoseende af rörelsens behof utaf liqvidationsmedel till utlandet, och då varaktigheten af detta behof, enligt hvad bankofullmägtige antydt, icke på förhand torde kunna med visshet bedömas, lärer det kunna inträffa, att, redan innan denna till riksbanken öfverlemnade valuta kan utan olägenhet återgäldas, riksgäldskontoret blifver nödsakadt att anskaffa medel för uppfyllande af sina förbindelser. Derest Riksdagen skulle finna omständigheterna nu böra föranleda till upptagande af utländskt statslån att disponeras på sätt här ofvan blifvit ifrågasatt, torde sålunda enligt fullmägtiges mening särskildt bemyndigande härtill böra lemnas riksgäldskontoret utöfver den för andra ändamål kontoret medgifna lånerätt.

Beträffande vilkoren för återgäldandet af de genom det ifrågasatta lånet inflytande medel, hvilka ställas till riksbankens förfogande, torde öfverenskommelse mellan bankofullmägtige och riksgäldsfullmägtige böra träffas med fäst behörigt afseende å de vilkor, som kunna komma att stipuleras rörande lånets löpetid och rätten att uppsäga detsamma till inbetalning. För den tid, under hvilken de upplånta medlen af riksbanken disponeras, synes rigtigast vara, att banken godtgör riksgäldskontoret de med lånet förenade kostnader, så att sistnämnda verk icke hvad denna tid angår har att slutligen vidkännas någon förlust å lånet vare sig till kapital eller ränta och omkostnader i öfrigt. För ett rätt bedömande af hvartdera verkets ställning och resultatet af dess förvaltning synes det vigtigt, att denna grundsats fastslås. Beträffande de närmare bestämmelser, som för tillämpning af densamma kunna erfordras, torde det få öfverlemnas åt de båda verkens styrelser att sins emellan träffa aftal.»

Genom den utredning, bankofullmägtige i ofvan meddelade skrifvelser lemnat beträffande landets finansiella ställning gent emot utlandet, har det sammansatta utskottet funnit det vara ådagalagdt, att, så vida rubbningar i affärsverksamheten och näringslifvet skola kunna undgås, åtgärder måste

vidtagas i syfte att bereda landet ökade disponibla tillgångar för fullgörande af de utländska liqvider, som under den närmaste tiden förestå. Enligt af bankofullmägtige anstälda approximativa beräkningar skulle bristen på utländska betalningsmedel för tiden innan valutor för exporten kunna förväntas i afsevärd mån inflyta belöpa sig till minst 20 millioner kronor, men sannolikt till åtskilliga millioner derutöfver. För täckande af denna brist torde, på sätt bankofullmägtige närmare utvecklat, ej annan utväg lämpligen kunna anlitas än upptagande i utlandet af ett lån till erforderligt belopp; och om de kapital, som sålunda uppbringas, finge af riksbanken disponeras, skulle densamma blifva i tillfälle att lemna rörelsen det stöd, som närvarande förhållanden påkalla. På fördelaktigaste sätt synes detta ändamål kunna vinnas derigenom, att utländsk kredit ställes till riksbankens förfogande genom förmedling af riksgäldskontoret, som sålunda finge mot statsobligationer i utlandet uppbringa de medel, hvaröfver riksbanken bör hafva att disponera. De ränte- och kapitalutgifter samt öfriga kostnader, som af dessa medels upplåning föranledas och i första hand måste af riksgäldskontoret bestridas, böra gifvetvis, för så vidt de afse den tid, under hvilken de upplånta medlen af banken disponeras, ersättas af densamma.

Det ifrågasatta statslånets belopp har af bankofullmägtige med stöd af ofvan angifna beräkningar föreslagits till omkring 25 millioner kronor. Ehuruväl icke med bestämdhet kan påvisas, att hela denna summa verkligen skall komma att erfordras för mötande af den närvarande förlägenheten, anser sig dock utskottet med hänsyn till nödig förtänksamhet icke kunna tillråda en nedsättning i det sålunda föreslagna lånebeloppet. Derest dessa medel skola, på sätt utskottet här ofvan förordat, af riksgäldskontoret upplånas för att tillhandahållas banken, torde af skäl, som riksgäldsfullmägtige i sitt utlåtande angifvit och hvilka utskottet finner vara väl grundade, särskildt bemyndigande härtill böra lemnas riksgäldskontoret utöfver den för andra ändamål kontoret medgifna lånerätt. Endast om denna lånerätt oinskränkt qvarstår att användas vid tillfälle, då medel måste anskaffas för fullgörande af riksgäldskontoret åliggande förbindelser, torde nemligen full trygghet vinnas, att riksgäldskontoret icke kommer i behof att från riksbanken återfordra ifrågavarande förskott vid en tidpunkt, då detsamma ännu ej blifvit för sitt ändamål umbärligt.

Det torde knappast behöfva särskildt framhållas, att de lånemedel, som skulle till riksbanken öfverlemnas, måste betraktas såsom ett förlag af helt och hållet tillfällig art att af riksbanken återgäldas, så snart och i den mån behofvet kan anses hafva upphört. Beträffande tiden och sättet för dessa medels återbetalning torde närmare bestämmelser böra träffas

mellan bankofullmägtige och riksgäldsfullmägtige; och ehuru dervid i viss mån afseende måste fästas vid de vilkor, som komma att gälla för det ifrågasatta nya statslånet, lärer dock för riksgäldskontoret olägenhet icke beredas genom medgifvande för riksbanken att, redan innan detta lån kan enligt kontraktet gäldas, efter viss tids uppsägning till riksgäldskontoret återbetala det erhållna förskottet. Dessa medel torde i så fall kunna af riksgäldskontoret användas till betalning å annat statslån.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt får utskottet hemställa,

> 1:o) att Riksdagen må bemyndiga riksgäldskontoret att i utlandet mot statsobligationer upptaga ett lån å tjugufem millioner kronor att tillhandahållas riksbanken, som å sin sida har att å tid samt på sätt och vilkor i öfrigt, hvarom öfverenskommelse mellan fullmägtige i riksbanken och fullmägtige i riksgäldskontoret kan komma att träffas, till riksgäldskontoret återbetala de erhållna lånemedlen samt ersätta kontoret alla de utgifter och kostnader, som genom medlens upplåning åsamkas kontoret för den tid, under hvilken samma medel af banken disponeras.

I händelse Riksdagen bifaller hvad sålunda blifvit af utskottet föreslaget, hemställer utskottet vidare,

> 2:o) att statsutskottet och bankoutskottet må erhålla uppdrag att, hvartdera i hvad på det ankommer, föreslå de stadganden i riksgäldskontorets och riksbankens reglementen, som af beslutet kunna blifva en följd.

Stockholm den 16 mars 1899.

På det sammansatta utskottets vägnar:

HUGO TAMM.